

DE IMPACT VAN DE MENS OP DE VOGELTREK

'Wachtposten en alarmblazers'

SHIRLEY CHEDI

Boeken

Vogeltrek kent nog veel geheimen. Slimme zenders en geavanceerde radarinstallaties geven ons steeds meer inzicht in de werkelijkheid van een vogelleven, soms tot onze verbijstering. In zijn boek *Vogelvlucht, Een nieuwe kijk op wereldwijde vogeltrek* beschrijft Scott Weidensaul de wereldwijde trekbewegingen en laat hij zien hoe data onze vogelkennis heeft verrijkt. Met voor-
aanstaande onderzoekers bezoekt hij een aantal kritieke pleisterplaatsen.

Een reis van duizenden kilometers

Op gezette tijden maken miljarden vogels vaak onvermoede vliegbe-
wegingen om zich te verplaatsen naar hun broedgebieden of winter-
verblijven. Om daarbij duizenden, soms zelfs meer dan tienduizend
kilometers af te leggen. Jaar in, jaar uit. Tenminste, als hun habi-
tat niet wordt versnipperd of hun vaste pleisterplaatsen niet worden
opgeslokt door industrialisatiedrift. En dan hebben we het nog niet
eens over klimaatverandering... Weidensaul is een rasverteller. In
meeslepend proza met een hoge in-
formatiedichtheid neemt hij je mee

Scott Weidensaul (1959) is een Amerikaans natuurhistoricus. Als kind had hij al een passie voor vogels. Hij was betrokken bij een groot uilen-
migratieproject in de VS en is gedi-
plomeerd kolibrieringer. Weidensaul
schreef al meerdere boeken over vo-
gels en natuurwetenschap, waarvan
'Living on the wind' op de shortlist
van de Pulitzer Prize stond.

maart 2023 De Gierzwaluw 45

op reis. Met brede focus bezoekt hij alle windstreken en stipt hij veel thema's aan. Trekpatronen, vogelnavigatie, data uit zenders, fysiologische veranderingen bij steltlopers, vliegend slapen, data uit radarinstallaties, weten wat we niet weten, vogeljacht en gebrekkige handhaving, en ga zo maar door. Als moderne technieken iets hebben uitgewezen is het wel dat complete vogelpopulaties tijdens de trek afhankelijk zijn van specifieke opvetgebieden. Dat maakt sommige soorten enorm kwetsbaar. Een lokale verandering kan de nekslag zijn voor een complete populatie.

Complete vogelpopulaties zijn tijdens de trek afhankelijk van specifieke opvetgebieden

Met Theunis Piersma in Azië

In Vogelvlucht haakt Weidensaul aan bij internationale onderzoekers die met hun verrekijkers en telescopen de omgeving afspeuren om vogelringen af te lezen of de samenstelling van groepen te bestuderen. Zonder uitzondering maken deze zich zorgen over de gevolgen van menselijk ingrijpen in de natuur. En vooral over de impact die dit heeft op trekvogels. In China bezoekt Weidensaul wadplaten bij de Golf van Bohai aan de Gele Zee. Daar verkeert hij in gezelschap van een internationale groep natuurbeschermers en onderzoekers. En hier krijgt Vogelvlucht een Nederlands tintje. Een van de onderzoekers is hoogleraar trekvogel-ecologie Theunis Piersma, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen en het NIOZ, het Koninklijk Nederlands

Instituut voor Onderzoek der Zee. Weidensaul noemt Piersma een 'legende in de wereld van de steltlopers'. Een rijkgekleurde ondersoort van de Kanoetstrandlopers heeft zelfs zijn naam gekregen, de *Calidris canutus piersmai*.

Inpoldering klap voor Kanoetstrandloper

Bij de Golf van Bohai kijkt Weidensaul met Piersma naar de steltlopers die neerstrijken op de wadplaten en zich tegoed doen aan de schelp- en schaaldieren. Ze maken zich zorgen om de inpoldering van de kustgebieden, omdat die belangrijke pleisterplaatsen zijn voor steltlopers die op weg zijn van- en naar hun broedgebieden. En niet zonder reden. In 2006 werd in Zuid-Korea een 33 kilometer lange zeevering voltooid, waarmee twee grote estuaria werden afgesloten van het tij. Het waren vruchtbare gebieden die voedsel boden aan honderdduizenden trekvogels. Het gevolg: meer dan 70.000 grote Kanoetstrandlopers verdwenen in een klap. Een vijfde van de wereldpopulatie. Juist het aantal dat de afgesloten kustgebieden in Zuid-Korea jaarlijks bezocht.

Lepelbekstrandlopers uit de broedmachine

Hoe zal het de Lepelbekstrandloper vergaan? De populatie van dit koddige strandloperkje wordt door Weidensaul geschat op zo'n 300 paren wereldwijd. Een belangrijke plek voor ze is Tiaozini, een Chinese kustplaats waar veel land reeds is ingepolderd. Toch lijkt het tij te keren. Om de vogels van de rand van het uitsterven weg te trekken, worden eieren uit nesten gehaald om ze in een broedmachine uit te broeden. En met succes: binnen een paar jaar hebben kuikens uit de broedmachine zelf jon-

BOEKBESPREKING

gen voortgebracht. Ook blijken de wadplaten waar de strandlopers komen van economisch belang voor commerciële schelpkwekers. De dreiging van inpoldering is hiermee weggenomen. Maar of het gevaar voor de Lepelbekstrandlopers daarmee voorgoed is afgewend?

Gevolgen van een extremer klimaat

Klimaatverandering verandert alles aan vogeltrek, schrijft Weidensaul. Winden veranderen, de zeespiegel stijgt, gletsjers smelten, de aarde warmt op en neerslag wordt onvoorspelbaarder. Er treden steeds meer extremen op. Hij neemt ons mee naar Chesapeake Bay in Virginia, een gebied met moerassen aan de oostkust van de VS. Klapperrallen, Kweldergorzen en Moeraskoningen treft hij daar aan. En hij is getuige van de snel opkomende vloed. Tijdens de arctische hittegolf in augustus 2019 verloor de Groenlandse ijskap zo'n 11,25 miljard ton ijs. Het waterpeil in Chesapeake Bay is sinds 1950 met 35 cm gestegen en volgens voorspellingen komt er tegen het eind van deze eeuw nog ca. 137-213 cm bij. De vraag is wat er dan gebeurt met de moerasvogels in dat gebied. En met hun nesten en eieren.

Droogte heeft enorme impact

In Great Basin, een natuurgebied in het westen van de VS, is juist sprake van verdroging. Het gebied bestaat uit een stelsel van zoet- en zoutwater meren en moerassen dat onderling met elkaar is verbonden en geen uitgang heeft naar de zee. En er is een overvloed aan voedsel. Miljoenen eenden, ganzen, zwanen, steltlopers, rallen en andere trekvogels die van water afhankelijk zijn maken gebruik van het gebied. Om op te vetten of om uit te rusten. Uit

onderzoek blijkt dat sinds 1980 echter sprake is van verdroging doordat er minder sneeuw en minder regen valt. En dit heeft zijn weerslag op de vogelpopulaties. Aantallen kustvogels zijn met 70 procent afgenomen en ook Zwarte Sterns en verschillende futensoorten gaan hard achteruit.

Klimaatverandering schopt de kalender van trekvogels in de war

Aanpassen aan klimaatverandering Weidensaul kaart ook aan hoe klimaatverandering de kalender van trekvogels in de war schopt. Eén van hen is de Bonte Vliegenvanger. Dit zangvogeltje nestelt van Groot-Brittannië tot het zuiden van Rusland en overwintert in West-Afrika, ten zuiden van de Sahara. Doordat het voorjaar steeds vroeger valt, komen planten en rupsen steeds eerder. En begint de voedselrijke periode voor jonge vogels ook steeds eerder. Om hiervan te profiteren zouden Bonte Vliegenvangers eerder terug moeten keren van hun overwinteringsgebied. Maar dat doen ze niet. Ornithologen hebben ontdekt dat de vogels wel sneller nesten bouwen en eerder eieren leggen, om iets van de kloof tussen aankomst en voedselaanbod te kunnen overbruggen. Alleen blijkt dit niet genoeg voor broedsucces. In Groot-Brittannië zijn de Bonte Vliegenvangers flink afgenomen en ook aan de zuidkant van hun broedgebied neemt hun aantal af.

Vogels zijn wachtposten en alarmblazers, schrijft Weidensaul, maar ook gidsen naar een duurzamere toekomst. Voor henzelf en voor ons. Weidensaul laat zien dat een stabiele en duurzame co-existentie nog lang geen werkelijkheid is. Gaat dat er op tijd van komen?

